

POSTANOWIENIE

Dnia 17 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania B.D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie

o podleganie ubezpieczeniom społecznym,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 17 grudnia 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z dnia 8 grudnia 2023 r., sygn. akt III AUa 765/21,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie na rzecz B.D. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) powiększoną o odsetki wynikające z art. 98 § 1¹ k.p.c., tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, wyrokiem z 8 grudnia 2023 r., oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Rzeszowie od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 17 czerwca 2021 r. zmieniającego decyzję organu rentowego z 15 stycznia 2020 r. i ustalającego, że wnioskodawca B.D. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu w okresie od 1 marca 2014 r. do 3 czerwca 2015 r., od 18 czerwca 2015 r. do 13 października 2015 r. i od

17 lutego 2016 r., a ponadto dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu w okresie od 1 marca 2014 r. do 31 sierpnia 2014 r., od 1 października 2014 r. do 3 czerwca 2015 r., od 18 czerwca 2015 r. do 13 października 2015 r. i od 17 lutego 2016 r.

Organ rentowy wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, zaskarżając wyrok w całości. Skargę kasacyjną oparto na podstawach naruszenia prawa materialnego, a mianowicie:

1) art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r. poz. 2168 ze zm.) - obowiązującego w spornym okresie oraz art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 236) przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że wnioskodawca B.D. od 1 marca 2014 r. do 3 czerwca 2015 r., od 18 czerwca 2015 r. do 13 października 2015 r. oraz od 17 lutego 2016 r. prowadził działalność gospodarczą, mimo że nie uczestniczył w obrocie gospodarczym w sposób zawodowy, zorganizowany i ciągły, działając na własne ryzyko i odpowiedzialność;

2) art. 6 ust 1 pkt 5, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2025 r., poz. 350) przez błędne przyjęcie, że wnioskodawca podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 1 marca 2014 r. do 3 czerwca 2015 r., od 18 czerwca 2015 r. do 13 października 2015 r. oraz od 17 lutego 2016 r. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, w sytuacji gdy okoliczności sprawy wskazują na brak tytułu do ubezpieczeń społecznych, w tym dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, ze względu na to, że podjętym przez wnioskodawcę czynnościom nie można przypisać cech konstrukcyjnych pozarolniczej działalności gospodarczej.

Mając powyższe na uwadze organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 17 czerwca 2021 r. przez oddalenie odwołania wnioskodawcy oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego oraz postępowania przed sądem pierwszej i drugiej instancji według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania organ rentowy powołał się na oczywistą zasadność skargi wskazując na rażąco wadliwą wykładnię przepisów prawa materialnego powołanych w podstawach kasacyjnych. Organ rentowy wskazał także na elementy stanu faktycznego, które miałyby jego zdaniem świadczyć o braku cech prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności wskazał na fakt podjęcia współpracy tylko z jednym kontrahentem, bratem skarżącego, brak zaplecza organizacyjno-technicznego, brak ryzyka gospodarczego. Zdaniem organu rentowego, incydentalne, sporadyczne wykonywanie przez wnioskodawcę pojedynczych czynności administracyjno-księgowych na rzecz innego podmiotu nie wypełniają przesłanki ciągłości i stałości działalności gospodarczej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, B.D. wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że organ rentowy nie wykazał istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazuje na błąd w wykładni przepisów prawa materialnego powołanych w podstawach kasacyjnych. Analiza uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji nie pozwala na przyjęcie, by Sąd *meriti* mylnie interpretował przesłanki kwalifikujące osobę jako prowadzącą działalność

gospodarczą. Istota twierdzenia strony skarżącej o oczywistej zasadności skargi nie sprowadza się do wykładni pojęć „działalność zorganizowana i ciągła” bądź „ryzyko gospodarcze”, ale zakwestionowania zastosowania wobec wnioskodawcy przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (a obecnie – ustawy – Prawo przedsiębiorców).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że o działalności gospodarczej jako stanowiącej tytuł do podlegania ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych można mówić wtedy, gdy są spełnione kumulatywnie wszystkie przesłanki wymienione w art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (w obecnym stanie prawnym chodzi o art. 3 Prawa przedsiębiorców), tj. zarobkowy charakter prowadzonej działalności, jej zorganizowany charakter i ciągłość wykonywania (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127 czy z dnia 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404 i powołane tam orzeczenia). Przesłanka zarobkowego charakteru działalności zostaje przy tym spełniona wówczas, gdy jej prowadzenie przynosi rzeczywisty zysk, a także wtedy, gdy mimo jego nieosiągnięcia, przedsiębiorca nastawiony był na uzyskanie dochodu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 września 2016 r., I UK 455/15; z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, oraz z dnia 15 marca 2018 r., III UK 47/17, LEX nr 2497578). Przy czym, jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 września 2020 r., II UK 353/18 (LEX nr 3106218), cechą działalności gospodarczej jest prowadzenie jej dla zysku, który powinien wystarczyć na koszty działalności, utrzymanie przedsiębiorcy i dalszy rozwój. Ubezpieczenie społeczne nie jest natomiast celem głównym działalności gospodarczej. Celem tym jest zarobek, czyli dochód pokrywający w pełni koszty działalności, w tym ubezpieczenia społecznego, a ponadto wystarczający na utrzymanie oraz rozwój przedsiębiorcy. Swoboda działalności gospodarczej nie jest równoznaczna z jej dowolnością, gdyż działalność ta podlega regulacji, co oznacza, że nie wystarcza subiektywne przekonanie i własna kwalifikacja kształtowanej sytuacji jako działalności gospodarczej. Jako tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym działalność gospodarcza podlega kontroli organu rentowego. Zorganizowanie działalności gospodarczej w płaszczyźnie

materialnej odbywa się przykładowo przez: zapewnienie kapitału, lokalu, środków biurowych, maszyn, sprzętu, technologii, zatrudnienie pracowników, przedsięwzięcie działań o charakterze marketingowym (informacja, reklama) oraz przez podejmowanie działań zmierzających do uzyskania i utrzymania wymaganych kwalifikacji niezbędnych ze względu na rodzaj wykonywanej działalności (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 2016 r., I UK 65/15, LEX nr 2118451 i z dnia 16 lutego 2016 r., I UK 77/15, LEX nr 2000382). Z kolei ciągłość działalności gospodarczej ma dwa aspekty. Pierwszy to powtarzalność czynności, tak aby odróżnić prowadzoną działalność gospodarczą od jednostkowej umowy o dzieło lub zlecenia albo umowy o świadczenie usług, które same w sobie nie stanowią lub nie składają się jeszcze na działalność gospodarczą. Przejawem działalności gospodarczej nie są działania o charakterze sporadycznym, doraźnym, okazjonalnym lub incydentalnym. Drugi aspekt, wynikający zresztą z pierwszego, to zamiar niekrótkiego prowadzenia działalności gospodarczej. Oba aspekty zależą od zachowania osoby podejmującej działalność gospodarczą (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2014 r., I UK 235/13, LEX nr 1444493; z dnia 21 września 2017 r., I UK 366/16, OSNP 2018 nr 7, poz. 98; z dnia 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126). Ocena, czy w okolicznościach konkretnej sprawy działalność gospodarcza rzeczywiście jest wykonywana należy do sfery ustaleń faktycznych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 240/09, LEX nr 585723; z dnia 10 maja 2017 r., I UK 184/16, LEX nr 2305920; z dnia 5 października 2017 r., I UK 395/16, LEX nr 2400313). O tym, czy ubezpieczony podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, a w konsekwencji tego mógł zgłosić się także do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, przesądza zatem ustalenie, że faktycznie prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą odpowiadającą wyżej wymienionym cechom. Chodzi więc o rzeczywiste podjęcie i prowadzenie działalności zarobkowej, wykonywanej w sposób zorganizowany i ciągły (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 września 2007 r., III UK 35/07, LEX nr 483284; z dnia 18 lutego 2009 r., II UK 207/08, LEX nr 736738; z dnia 19 lutego 2009 r., II UK 215/08, LEX nr 736739; z dnia 19 lutego 2010 r., II UK 186/09, LEX nr 590235; z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 240/09, LEX nr 585723; z dnia 18 listopada 2011 r., I UK 156/11, LEX nr

1102533; z dnia 25 stycznia 2017 r., II UK 621/15, LEX nr 2248732). Sąd Najwyższy przyjmuje ponadto, że prowadzenie działalności gospodarczej o tyle stanowi tytuł podlegania ubezpieczeniom, o ile faktycznie ubezpieczony działalność tę wykonuje (por. wyrok z dnia 5 października 2017 r., I UK 395/16, LEX nr 2400313 z glosą K. Stepnickiej, LEX/el 2018), choć stopień natężenia jego aktywności może być różny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404).

Sąd Najwyższy zauważa równocześnie, że Sąd drugiej instancji w pełni respektował taki właśnie kierunek wykładni powołanych w ocenianym wniosku przepisów prawa materialnego, przyjmując go za podstawę oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego.

Godzi się podkreślić, że z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu musiałby uwzględnić owe ustalenia przy rozpatrywaniu podniesionych w skardze zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego, stanowiących wszak rzeczywistą podstawę prawną rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku.

Zgodnie z tymi ustaleniami, B.D. zarejestrował prowadzenie działalności gospodarczej pod nazwą „B.D.” od dnia 1 października 2008 r. Zgodnie z PKD przeważającym rodzajem prowadzonej działalności miała być działalność usługowa związana z administracyjną obsługą biura, doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania (...). Przez początkowy okres działalności zajmował się dekoracjami sal weselnych, następnie zaś podjął współpracę z firmą swojego brata - biurem rachunkowym. Ukończył studia z zakresu ekonomii i studia podyplomowe w zakresie rachunkowości.

Brat wnioskodawcy – R.D. prowadzi Biuro Rachunkowe od 2005 r. zatrudnia w nim pracowników. W ramach ustnej umowy zawartej przez braci. B.D. wykonywał administracyjną obsługą Biura, sporządzał dokumenty rachunkowe wnioski, różne rozliczenia, w tym dla Urzędu Skarbowego, przygotowywał faktury, udzielał informacji klientom Biura. Za wykonywane czynności otrzymywał wynagrodzenie. Stałym odbiorcą usług wnioskodawcy była firma brata. Wnioskodawca

samodzielnie decydował o sposobie i formie wykonywanych usług, o czasie i miejscu ich wykonania. Świadczył je zdalnie z domu lub w siedzibie firmy. Poza siedzibą firmy B.D. miał możliwość łączenia się zdalnie z jej serwerem i wówczas wprowadzał dane bądź dokumenty do systemu. Wykonując natomiast usługę w Biurze Rachunkowym korzystał z urządzeń powierzonych przez brata. Kwoty za wykonane usługi kształtowały się w wysokości kilkunastu tysięcy złotych miesięcznie. Ich wysokość uzależniona była od ilości wykonanych zadań, przerobionego materiału i przychodu Biura Rachunkowego i wynosiły ok. 10 tys. zł. Z uwagi na niską odporność i alergie, zdarzały się wnioskodawcy okresy niezdolności do pracy. Ich częstotliwość zwiększyła się w 2014 r. i wynikała z okoliczności sprawowanie opieki na dziećmi wnioskodawcy, które od 2014 r. uczęszczały do żłobka i często chorował, od których zarażał się wnioskodawca. Przed dniem 7 kwietnia 2011 r. wnioskodawca nie korzystał ze świadczeń z ubezpieczenia chorobowego. Jako płatnik składek złożył miesięczne raporty rozliczeniowe za miesiące od 10/2008 do 11/2019. W okresie od 10/2008 do 09/2009 w dokumentach rozliczeniowych ZUS DRA wykazywał podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne w wysokości 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, następnie w okresie od 10/2010 do 08/2014 w dokumentach rozliczeniowych na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i dobrowolne ubezpieczenie chorobowe wykazywał podstawę wymiaru składek w wysokości 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia za pracę, w miesiącu 10/2014 zadeklarował podstawę wymiaru składek w wysokości 9 000 zł, zaś kolejno za okres od 11/2014 do 11/2019 o w dokumentach rozliczeniowych wykazywał podstawę wymiaru składek w wysokości 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia. Z informacji uzyskanej od Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego wynika, że w latach 2008-2018 zadeklarował przychody z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej. Wnioskodawca, jak ustalono, istotnie korzystał ze świadczeń z ubezpieczenia chorobowego i to w znacznej wysokości, ale nie sposób przyjąć, aby celem wnioskodawcy było stworzenie pozoru działalności tylko dla uzyskiwania zasiłków- z ZUS. Działalność była bowiem w spornych okresach faktycznie przez niego prowadzona, z nastawieniem na ciągłość i osiąganie zysku. Z tego tytułu osiągał również przychód. Sam organ rentowy

przyznaje, że w przerwach między kolejnymi i niezdolnościami do pracy wnioskodawca wykonywał „jednorazowe, incydentalne czynności na rzecz swojego brata”.

Mając na uwadze powyższe ustalenia faktyczne oraz wywód prawny zaprezentowany w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji nie można uznać, że skarga kasacyjna zarzucająca rażąco wadliwą wykładnię przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz Prawa przedsiębiorców jest oczywiście uzasadniona. Nie jest dopuszczalne by pod pozorem zarzutu naruszenia prawa materialnego dążyć do zakwestionowania podstaw faktycznych rozstrzygnięcia.

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy postanowił odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. O kosztach postępowania orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

M.G.

[a.ł]